

ISTVÁN NEVÉBEN

Kanadában nem szokás megünnepelni a névnapot. Itt csak a születésnapokra adnak valamit az emberek, amikor akár felicimozott tortákkal, akár anélkül kíván jót rokon, barát, ismerős az ünnepeltnek. Az angol nyelvben nincs is a névnap fogalmát kifejező szó és ha egy véletlenül előkerülő régi magyar kalendáriumban ráakadunk egy angol ismerősünk nevére és illendően kifejezzük jókívánatainkat névnapja alkalmából, vagy ha esetleg Péter-Pálkor néhány keresetlen, faragatlan, de őszinte magyarsággal kijött angol szóval gratulálunk egy munkás cimboránknak, akit történetesen Paulnak vagy akár „Pete”-nek hívnak: el lehetünk arra készülvé, hogy boldognak tartanak, ami még a jobbik eset.

Pedig hej, ha nekünk magyaroknak csak születésnapunk lett volna, úgy még a mai napig is ott kóborolnánk valahol a Volgamentén és ki tudná vajon megmondani, hogy hány ezer szétzört vándorkaraván jeltelen útjain nyugónék a név nélküli elmúlás pokoll gyötrelmei. — De voltak névnapjaink! Mondják, hogy Attila, a Magyar, kit Isten ostarának hitták s akinek neve előtt földre görnyedt a finom, puha Nyugat; de aki a kereszténység akkori látható fejének mesterkéletlen, őszinte kérsére békében hagyta az ártatlanok kedvéért a csalárd világot — mondják Attila is a mi vérünkben való.

Azután jött Almos fia Árpád, kinek főhéber lova után még pogány imát mormolva tolongott a nép arra a tejjel-mézrel folyó szent földre, amelynek feldarabolása ma ott vérzik minden magyar szívében. És mit ért volna mindez, mit ért volna nekünk az, hogy megszületünk valahol a turáni pusztaságon, hacsak egyetlen névre nem helyezük az életünket, a terveinket, a jövőnket. Ez a név pedig István első magyar királyé, aki nagy tudásával, népének szeretetéből fakadó körültekintő kormányzásával megóvta országunkat attól a nagy veszedelemtől, amelyet a hűbéresekre vadászó keleti és nyugati nagyhatalmak már akkor fontak a torkunk köré.

Nem üres szokás, nem néhány század sallagos maradványa, hanem egy egész évezred vérel, munkával, vigassággal és szomorúsággal megpecsételt törvénye, hogy a magyarság megtartsa István nevenapját. Azét az Istvánét, aki nemcsak a kereszténység kultúrát adó fellendülésének mai napig is álló végvárait építette ki a barbár keleten, hanem, aki magyar faji szempontból is olyan értékeket tudott kiszajtolni a magyarságból, amire azóta csak egy Szent László, egy Mátyás avagy egy Kosuth volt képes.

István, a szent előtt hacsak lélekben is: augusztus 20.-án meghajtja fejét minden igaz magyar, mert valóban átérzi, hogy őbenne megvoltak mindazok a képességek, amelyek hiányában csak tengődés, de nem boldogulás a mi életünk. Az első magyar király mindenkit meggyőzni tudó szervező erejére és emellett önmagát előre nem toló szerény alázatosságára ma is nagy szükség volna még a legelhagyottabb kanadai magyar telep közéletben is.

Nem véletlen tehát, hogy éppen az ő ünnepén gyűlnek össze a világ minden tájáról a sorsüldözött magyarok képviselői az ő Budapestben őrzött és ezer év viharait kiálló szent jobbjá köré, hogy merítvén az ő szelleméből, a turáni széthúzás poklái ellen is felvehessük a harcot a magyar összefogás minden ármánykodás ellenére egyszer talán mégis csak felvirradó hajnalán, amikor szegény és gazdag kart karba öltve megindul végre a kibontakozás egyetlen célravezető útján a nagy magyar testvériség felé: az István nevében.

A FALUBAN SZÓL A NÓTA...

IRTA: KISS MENYHÉRT

Néha egy dal végigkísér az életünkön. Néha fölragyog előtünk, mint egy pünkösdi rózsakoszorú, mely gondtalan, lázas ifjú homlokok körül csavarodik, mint egy tündérszál, melyet mesebeli királyleányok viseltek. Néha elkomorul, mint egy fekete gyászfütyöl, mely mögött kinpadra vert szívek halálsíkoltása remeg.

Néha egy dal végigkísér az életünkön. A bölcsőtől a koporsóig.

Farkas Miklós Keletiszibériából megérkezett Nyáradremetére. Hét esztendeig volt távol és azalatt megváltozott az élet, a tanító, a jegyző, a bíró, a pap, a szolgabíró, a falu neve, a megye beosztása, a község zászlójának a színe, minden. Csak a Nyárad folyó kéklő-gyémántos hullámai nyaldosták ugyanúgy a lapos köveket. Meg a Mezőhavas fejen csillogó hósapka, meg a Bekecs hegység bükkrengetőgének mély csendje nem változott. A Nyárad vize a falu felett most is tiszta volt és üde, pisztrángok is ficskoltak benne, menyecskék sujkolták vízában a fehérmémet, a Bekecsen meg ló- és tehéncsordák barangoltak, és selyes szénegétek vágják dalolva a fát, mert úgy látszik, a favágás is olyan, mint a malterolás vagy házfedés, jobban jár a munkás keze, ha egy-egy szép nőa ütemével kíséri.

Farkas Miklósnak azonban fájt a nóta, a sujkoló menyecskék, barangoló csordák, a Mezőhavas hósapkájától is bánatosan fordította el tekintetét, mert a főtéren elvette az új állam a családi házat csendőrlaktanyának. Két hold kert is volt mellette, s oly alma, barack, körte, szilvafák kínálták izes gyümölcsöket, hogy az egész vármegyében nevezetesek voltak s a nevezetességükön felül évente a vásárhelyi piacon biztosították még az öreg Farkas Miklós nagy számu családjának mindennemű ruha, lábbeli és egyéb szükségleteit. És oly neveléses összeget állapítottak meg érte, hogy Farkas Miklós, ámbár csak ötholdas szellegasda volt, mégis azt mondta életparájának, Szánthó Mariskónak:

— Azzal a pénzzel, vagy anélkül, most már mindegy. Majd perelek, fel egészen az Uristenig de nem engedem a családi házacskámat.

De a perrendtartásban, mint felebbezési fórum nincs belkutatva a jó Isten, azért odáig nem is került a dolog. Ellenben a földi fórumokon Farkas Miklós mindenütt peresztes lett, mert mindenütt a mindenható állam nevében és érdekel szerint ítélkeztek a bírák, kik jobb kenyérüket színtelen az új államnak köszönték.

— A felvégen is ellakhatunk békekességben, — mondogatta az asszony, kit nagyon szeretett Miklós, mert hét esztendőn át nem vétett az ellen a tisztesség becsléssel ellen, mellyel a hű fele-

ség tartozik hazájáért harcoló urának.

— A gyerekek is nőnek-nővekednek, ha nem élhetünk a gyümölcsösökben, megélünk napszámból. Aki egészséges és szeret dolgozni, nem hal éhen, édes uram!

De Miklóssal nem lehetett beszélni. A világháború, a hosszú orosz fogság, az ország feldarabolása, a főtéren nagy ház lefoglalása, s az a nyomasztó levegő, mely mellükre nehezedett s rászoktatta, hogy nyílt természetükkel ellentétben mást mondjon a száj, mit érez a szív, s azt soha meg nem gyónhatja a szó, ami a lélek mélységeiben dörömböl, — felemésztette idegeit, s nem tudott összhangot teremni a mai világ és az ő túlzékony lelkülete között, elvesztette józanágát, ivásnak adta a fejét. Mariskó kétségbeesve rimánkodott, tördelte kezét:

— Az ördög és angyal, a szesz és a nóta birkoznak bennem, egyszer egyik csak megöli a másikat. Én egy sem bírom ezt az állandó virrasztást, ezt a sutogó haldoklást. Vagy egyezze bele, hogy kivándoroljunk.

— Itt ugys végünk volna. Talán ott kinn ember lesz belőled, Miklós.

S megkezdődött a nagy készüldés. A fiuk szólanul tettek-vettek, mintha nekik lett volna legnehezebb a válás. Ingót, a kevés ingatlant pénzzé tették. Aztán azon pöröltek, hogy mindnyájan egy-egy jelentékélen semmiséget akartak bepakolni, holott arra is gondolni kellett, hogy a szállítás men-

MAGYAR ARATÓK 1929-BEN

Kiskúnság, 1929. július.

Két vetéstábla közt futó vékony dűlőuton haladok és térdig lépkedek a kerékvágás közben fölvertő sok vadzab, vadbodza, margitvirág, menta, vadrezeda, vadmiróza és kigyóvirág között. Jobbról és balról buza-meg rozstábla szegi az utam szélükön pár pipacs fonyadozva és néhány színezett buza virág sápad, visszafülvadva a röpönő május vidámságát. A kétféle meghajlott faköszöke kalásztenger, alázatos fejhajtással köszöni meg rövid életét az égnek. A hideg-meleg napok váltakozásában ma erős parázssal lobog fölöttem a nap s csak olykor-olykor lebben hűsén az arcomba a szelídeleg déli szellő. Nyomán enyhe hullámba verődnek a szomjas kalászkok s a kalászkok millárdjai úgy hajlanak rendre a szikrázó napon, mintha Isten személyesen simogatná végig a magyar föld habzó selyemfodráit.

Ünnepel a megtermékenyült barázda, lakodalmi torát őrli a drága magyar föld. Itt van, eljött a szent paraszti advent, a kenyér boldog aratása. Nincs nekünk némább s mégis beszéldebb nemzeti ünnepeink, a magyar aratásnál. Gyümölcsoitótól Péter-Pálig, a szent jegyeség boldog idejében milliószor tekinthet az égre millió magyar s ott fűnn már tudják, hogy minden tekintet egy-egy könyörgő imádság a holnapi kenyérért.

76 ÉVES, DE MA IS AZ ÉLEN VÁGJA A RENDET

Amott végre megtalálom az aratókat. Ugyan mekkora rész jut az idén a magyar aratóknak? Mekkorakara esik rájuk abból a megszentelt kenyérből, ami idén is a magyar munka alázatos hősei kezén nyomán csordult ki a magyar barázdákból.

Megállok itt távol tőlük élnem ringó, ütemes mozdulatokat. Milyen keményen, milyen fegyelmelzetten dolgoznak! Egyhang, egy szó nem esik közöttük. Nincs egyetlen fölösleges mozdulatuk.

Hol láttam én valaha ezt a megállíthatatlan előretörést, ezt az el nem lankadó kitartást, ezt a panasztalan némaságot? Valahonnan nagyon ismerősek ezek a hősi lendületek, ezek az akaratos megbirkózások, ezek a megnyugtató fölünyességek.

Mintha rajvonalak marcona magyarjai és a menetszázadok magabizó legényei előtt hőmpölygött volna ugyanez ami most itt az aratók előtt. Nem katonai drill, hanem az együttes elszánt, fölbonthatatlan magyar nekifeszülés.

Közeledek hozzájuk. Minden lépésükre dől egyet a rend, dűzad egyet a marok. Öten vannak, öt férfiember: két öreg kasza, két fiatal marok, ötödik a kötélhányó suttyó. Nincs közöttük asszonynép.

— Jó munkát, emberek! — köszöntök rájuk. Jólesik pillanatra megpihenni.

Mondás nélkül is megértik, hogy a munka csodálata vetett el hozzájuk.

Fennek egy sort a kaszán. — Hány éves maga, bácsi-kám? — szólók az öregebbnek. — Hetvenhat lesz az Örszébetem.

Ugy mondja ki az életkorát, mintha haragudna, hogy már annyit kell megvallani. Kemény szavu ember különben is: okvetlen talpraugorva pattan ki belőle minden mondat.

— Hetvenhat — és még tud aratni? Kevesebbnek nézem én magát.

— Az pedig úgy van, ahogy mondom. Számítja ki, mennyi üdős vagyok, ha 53-ban születtem. Én nem értek a kiszámításhoz, de eztet, látja, tudom. Meg azt, hogy 74-ben voltam regruta a 38-asoknál.

A másik kaszásra mutat: — Ez meg itt a vejem, a felesége pedig lányom volt, de meghalt, most mult esztendeje. A lányom is elmúlt 45, amikor meghalt.

— Hányados a rész? — Tizenegyed. Nagyon csak ennyi járja mostanában. — Hát a kommció? — Legyint az öreg, azt mondja a keze: Nem olyan gazda ez! De azért fölserozja. — Harminc kiló rozs, két kiló szalonna. Mindnyájunknak. Há.

A veje megértelmezi az öreg szavát, mert az öreg mérgesszavu, kevésszédű ember. — A kommció leginkább, ha négy-öt napra ölég. Peig három hétre való kéne az emberfiának, mer levágás, körösbevakas, behordás, cséplés, betakarítás — három heti munka. — Békében, hogy volt az élemezés? — kérde az öregtől. — Békébe! ... Nem lehet azt összehasonlítani. Háromszor vót süttészta, háromszor vót hus Nem köllött a szegény munkásnak mást vinni, csak bicskát. Mer még kanalat is a gazda adott. Osztán a gazda együtt evett a részesekekkel. Reggel maga hozta ki munkásainak a pálinkát, nesztek, aszonta, tudom, jobban dógoztok tüle.

VÉKONY LEVESKE A FARKASÉTVÁGYHOZ

A koszt fölérdeklődöm. Nem érdektelen kérdés. Mit eszik az arató, aki gépeket is ki fullasztó, olyan elernyesztő izom munkát végez, amelynél tste minden porcikája munkába van törve.

Früstökre szalonna-kenyér ke vót. — Hétkor früstökölnek? — Há. Délbe meg kihozza az asszony az ebédet. — Mi szokott lenni? — Mikor hogy. Krumpilleves. Tésztalevés. Tarhonya. Kása. Ma épen krumpillevés volt csipe dettel.

Nagyon dietikus koszt ez egy aratóknak. — Aztán van uzsonnya. Szalonna. Sajt. Ahogy futja. — Vacsorára persze, hazamennek? — Hazamennyünk. — Ez a koszt. És a dolog? — Hány órát dolgoznak a nap ből.

Ki lehet számítani. Hajna li kettőkor indulunk. Félhárom amre kiérünk. Napfölköttig kötelet fonyunk, egész napra vólót. — Mennyit lehet addig megfenni? — Tennap 54 köröszt lett belőle. Egy keresztre 18 kéve esik, te hát allg pár híján 1000 kéve. — Hány holdról vágták le az 54 keresztet? Földméri szemre a tegnapi eredményt. — Jó négy holdnak nézem. Két kasza négy holdat, amikor egynek untig elég egy hold: baromi erőfeszítés! El lehet képzelni: félháromtól félnégyig kötélfonás. Félnégytől 7-ig vágás. Félóra reggelidő. Félóroltól új ra délig, déliben ebéd, egykor föl állás — négyig, akkor megint félóráska szünnet, utána újra csak félkilencig a munka. Leszámítva a pihenőket: napi 17 óra szorgosmunka!

Amerikában, Németországban és mindenütt a világon gép végzi el ezt a megfeszítő munkát. A magyar kétkézűlő. Mondom neki a 17 órát, ugyan mit szól rá. — Hát akkor annyit ... — hagyja rám a dolog számítani részét. Szegény öreg, 76 éves vén fej hamar elhasalna a szociáldemokráta fölveteli vizsgán. — És muszáj még magának ilyen idős ember létére aratni? Várom, hogy lázadni fog. Eszeágában sincs. — Muszáj, tudja. Mer akkor nem eszek télen kenyeret. Megtudom, hogy 25 hold rozs buzát, öt hold tisztát, három hold dacska zabot és két hold árpat kell levágniak. Ezekből részelenek. A két kaszarészből 2—2 mázsa azonban lemege a marok szedőknek.

A hivatalos termébecsálések jóközepezes termést jósoltak, nem beszélve arról a 120,000 holdról, amit Tiszántúl kiszántottak. De ezen a homokos részen, ahol éppen e p'lanatban állunk, bizony nagyon gyönge eredményesket mutat a termés. A paratosabb részeken allg araszos a

zelednek felé a megszállt területek üldözöttel. Amit a világ minden sarkából az örök Rómába hőmpölygő keresztények éreznek, mikor a felséges Szent Péter-bazilika aranyos kupoláját megpillantják, oly szentséges érzés rázza meg az üldözött magyarokat, mikor a budai vár turulmadarára esik tekintetük. S amikor a Halászbástyáról bele-néznek a hatalmas Duna-tükröbe, mely az isteni város két arcát mutatja szívárványszínekben azt dobogja szívük: ezek a már ványaloták, karcu oszlopok, óriásihidak, csudás tornyok, művészi szobrok, kutak, emlékek: ezek mind magyar dolgozó emberek alkotásai, élniakarásának, tobdzó alkotókedvének, magas ha szárnyaló képzeletének her vadhatatlan virágai.

De az ünnepi hangulatok áhítatát megbontja a szürke hétköznapok vásári tülekedése, a mindennapi kenyérért való kétségbeesett harc, a meddő és folyton hiábavaló és százszor újból kezdett küzdelem, hogy egy munka padot tudjunk szerezni, a gyárban egy helyet, a nagy üzemben egy zugot, ahol állva-verejtékeze meg tudjuk keresni a száraz, mindennapi betevő falatot. Oh, mekkora hadvezéri képesség kell ahhoz, hogy a névtelen kis magyar polgár meg tudja vetni a lábát. Le kell mondania a leg-szükségesebb, megszokott dolgairól, egy asszisi Szent Ferenc egyszerűségét s egy uraltálji pogány szent fanatizmusát kell tudni szárnyalni, hogy össze tudjon koplalni annyit, amennyi a leges-legerősebb főszerelőhöz

szükséges. És milyen keveseknek sikerül ez a legkevesebb is és mily sokak hajtják le fardt fejüket s dobják a sötét hullámok örvényébe azt az isteni lángot, mit az Uristen adott s csak magának az Uristennek volna szabad újra kioltani.

Farkas Miklós feleségével, Szánthó Mariskóval, két süldőlegény fiával, Miklóssal és Mártonnal járták a munkakeresés Golgota-útját s egy esztendő óta abból éldegéltek, amit magukkal hoztak. Egyszer Farkas Miklós kapott napszámítást a munkát az öbudaí teaglyárban, de mert az építkezésben szünnet állt be, elbocsátották. Aztán az egyik legényt vették fel az utépitéshez de az sem tartott sokáig. Az asszony is kapott néhány hónapnyi munkát egy körüti vendéglőmosogatójában. De a vendéglőfizetésektelen lett, becsuokt elköltözött egy kisebb vidéki városkába. Amit az egyik keresztet azt a másik három kiadta kenyérre, turóra. Lassan-lassan rajóttek arra, hogy itt megélnem tudnak, aztán a rendőrség emberel is tudomásukra hozták hogy az állampolgárságot rendezni kell, legjobb mindenkinel visszamenni oda, ahol született. És elmutt egy esztendő, felélték a magukkal hozott pénzt, s csalázt érezték, hogy innen menni kell, különben lassan, egyenként pusztulnak el a munkakeresésteapasomalmában.

Csak annyit tudánk összehajtatni, hogy a hajógyereket megvehessük Amerikába! — sóhajtották, mikor esztékénny hitteit szük szóháskán